

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku T.D-R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.
o wysokość kapitału początkowego,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 22
maja 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 grudnia 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację T.D-R. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 30 czerwca 2016 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. o wysokość kapitału początkowego.

Sąd Okręgowy wskazał, że odwołująca zaskarżyła decyzję z dnia 24 listopada 2015 r. w zakresie dotyczącym obniżenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego z 483,03% do 250% i domagała się uwzględnienia wyliczeń przez nią dokonanych, a dotyczących rzeczywistych wysokości wskaźnika wysokości podstawy wymiaru, bowiem w ocenie odwołującej przepis art. 15 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych narusza art. 32 ust. 2 w zw. z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP. Nadto odwołująca wskazała, że przywołany art. 15 ust. 5 ustawy narusza także konstytucyjną zasadę zaufania

obywateli do państwa i prawa wynikającą z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP. Powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 października 2005 r. sygn. P 13/04 Sąd Okręgowy wskazał, że art. 15 ust. 5 ustawy systemowej jest zgodny z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Mając na uwadze powyższe Sąd I instancji uznał, że organ rentowy prawidłowo, zgodnie z obowiązującymi przepisami, których zgodność z Konstytucją RP została zbadana i potwierdzona przez Trybunał Konstytucyjny, dokonał obniżenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego do 250%.

W ocenie Sądu Apelacyjnego ustawodawca miał prawo kierować się przy uchwaleniu art. 15 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych także przesłankami wpływającymi na wydolność systemu finansowanego ze składek na ubezpieczenia społeczne oraz dotacji państwa, realizując ideę solidarności zbiorowej, dotyczącej ogółu objętych ubezpieczeniem oraz wszystkich korzystających z systemu finansowanego przez Fundusz Ubezpieczeń Społecznych. Nadto Sąd Apelacyjny wskazał, że rozpoznawana sprawa dotyczyła ustalenia wysokości kapitału początkowego, natomiast przywoływana przez apelującą nowelizacja ustawy - odnośnie art. 110a dotyczy emerytur, wobec czego nie można jej zastosować do określenia wysokości kapitału początkowego. Sąd Apelacyjny podkreślił również, że sądy mogą stosować tylko te przepisy, które zostały już uchwalone i dzięki temu mogą stanowić podstawę orzekania. Wobec czego, powoływanie się przez apelującą na przyszłe ustawy także jest bezzasadne.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 2 Konstytucji RP, art. 32 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 26 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, art. 67 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP, art. 64 ust. 2 i 3 Konstytucji RP, art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, a także na naruszeniu przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik postępowania: art. 385 k.p.c.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, uzasadniając to faktem, iż w zaistniałej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do konieczności rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy kwestii tego, czy na ocenę zgodności art. 15 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach

z FUS z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP wpływają późniejsze (podjęte po ocenie konstytucyjności kwestionowanego przepisu) działania ustawodawcy, który modyfikuje i/iub usuwa ww. przepis ustawowy powołując się przy tym na okoliczności, które są sprzeczne z argumentacją jaka doprowadziła Trybunał Konstytucyjny (a w ślad za nim - Sąd Najwyższy) do przekonania o zgodności tego przepisu z ww. regulacjami konstytucyjnymi. Skarżąca wskazała na dwie kwestie. Jako pierwszą przywołała wprowadzenie ustawą z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, do ustawy emerytalnej m.in. art. 110a, który umożliwił wskazanej w nim grupie ubezpieczonych jednokrotne, ponowne przeliczenie wysokości emerytury. Drugą było przyjęcie przez Parlament ustawy z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, zakładającej zniesienie ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalno-rentowe (wynoszącej przed zmianą 30-krotność przeciętnego wynagrodzenia), a także zniesienie górnego limitu wysokości emerytury. Skarżąca wskazała, że ustawa ta ma obowiązywać od 1 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej).

Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941). Istotne zagadnienie prawne może odnosić się zarówno do prawa procesowego, jak i materialnego. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Jeżeli zagadnienie prawne było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, skarżący powinien wykazać, że wystąpiły okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383).

Sformułowane przez skarżącą zagadnienie prawne dotyczące zgodności art. 15 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP było już przedmiotem rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 24 października 2005 r., P 13/04, OTK-A 2005/9/102, na co wskazuje sama skarżąca. Zostało ono również rozpoznane przez Sąd Najwyższy, który w wyroku z dnia 15 października 2007 r., II UK 9/07, OSNP 2008 nr 23-24, poz. 362 przyjął, iż ograniczenie wysokości wskaźnika podstawy wymiaru świadczenia na podstawie art. 15 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w odniesieniu do osób, które nabyły prawo do emerytury na mocy przepisów obowiązujących po dniu 1 stycznia 1999 r., od których pobierano składki na ubezpieczenie społeczne na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów, a więc bez ograniczenia wprowadzonego w art. 19 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, nie jest niezgodne z art. 2 i 32 ust. 1

Konstytucji RP. Skarżąca nie wskazała przekonujących argumentów, uzasadniających zmianę tego poglądu.

Odnosząc się do pierwszej z dwóch przywołanych w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania kwestii, zauważyć należy, że wprowadzony ustawą z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych art. 110a dotyczy ponownego obliczenia wysokości emerytury, nie zaś modyfikacji wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury. Na mocy tego przepisu możliwe jest ubieganie się o przeliczenie świadczenia z użyciem nowej kwoty bazowej również wtedy, gdy nowy wskaźnik okazałby się niższy od poprzedniego, ale przekracza 250%. Ubezpieczony musi udowodnić na podstawie wskazanych wynagrodzeń, że nowo ustalony wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy niż 250%. Przy obliczaniu podstawy wymiaru emerytury w celu ponownego ustalenia wysokości tego świadczenia w trybie art. 110a ustawy emerytalnej, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury podlega ograniczeniu do 250%. Przepis ten, jako dotyczący ponownego obliczenia wysokości emerytury, nie może mieć wpływu na wykładnię art. 15 ust. 5 ustawy emerytalnej.

Chybiony jest również argument odnoszący się do ustawy z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw. Po pierwsze, jak słusznie wskazał Sąd Apelacyjny, sądy mogą stosować tylko te przepisy, które zostały już uchwalone, wobec czego, powoływanie się przez skarżącą na przyszłe ustawy jest bezzasadne. Ponadto zauważyć należy, że Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 14 listopada 2018 r., Kp 1/18, OTK-A2019/4 uznał, że ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. jest zgodna z art. 2 Konstytucji, jednak jest niezgodna z art. 7 Konstytucji. W pozostałym zakresie umorzył postępowanie. Trybunał jako przyczynę niezgodności z art. 7 Konstytucji podał naruszenie procedury legislacyjnej, a dokładniej wątpliwości związane z głosowaniem nad ustawą w Senacie.

Ponadto zauważyć należy, że Sąd Najwyższy nie ma kompetencji do rozstrzygania w kwestii zgodności art. 15 ust. 5 ustawy emerytalnej z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. W wyroku z dnia 16 kwietnia 2004 r. Sąd Najwyższy przyjął, że sąd rozpoznający sprawę nie może odmówić zastosowania przepisu ustawy

(aktu normatywnego) z powodu jego niezgodności z Konstytucją; jeżeli poweźmie poważne wątpliwości w tym zakresie, powinien zwrócić się z odpowiednim pytaniem do Trybunału Konstytucyjnego. W szczególności nie można kompetencji do orzekania o niezgodności przepisu z Konstytucją wywodzić z art. 178 Konstytucji, przepis ten nie określa bowiem kompetencji sądu jako organu, lecz wyznacza zakres niezawisłości sędziów przy sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Powszechnie też przyjmuje się, że kompetencji danego organu nie można domniemywać lecz musi ona mieć swoje wyraźne podstawy w ustawie (I CK 291/03, LEX nr 103769). Bezpośredniość stosowania Konstytucji nie oznacza kompetencji do kontroli konstytucyjności obowiązującego ustawodawstwa przez sądy i inne organy powołane do stosowania prawa. Tryb tej kontroli został bowiem wyraźnie i jednoznacznie ukształtowany przez samą Konstytucję. Przepis art. 188 Konstytucji zastrzega orzekanie w tych sprawach do wyłącznej kompetencji Trybunału Konstytucyjnego. Domniemanie zgodności ustawy z Konstytucją może być obalone jedynie wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, a zwiążanie sędziego ustawą, przewidziane w art. 178 ust. 1 Konstytucji, obowiązuje dopóty, dopóki ustawie tej przysługuje moc obowiązująca (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2002 r., V CKN 1456/00, LEX nr 57237; z dnia 24 listopada 2015 r., II CSK 517/14, LEX nr 1940564). Pogląd ten został rozwinięty w wyroku z dnia 2 kwietnia 2009 r., w którym Sąd Najwyższy uznał, że wyrażona w art. 8 ust. 2 Konstytucji zasada bezpośredniego stosowania oznacza obowiązek sądu orzekania w zgodzie z priorytetami ustanowionymi w Konstytucji. Innymi słowy, sądy mają obowiązek dokonywania wykładni prokonstytucyjnej, ale nie mają kompetencji do orzekania o niekonstytucyjności przepisu i usuwania go z systemu prawnego (IV CSK 485/08, LEX nr 550930).

Sąd Najwyższy nie ma kompetencji do abstrakcyjnej kontroli konstytucyjności określonego przepisu, a na potrzebę tak rozumianej kontroli wskazała skarżąca uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na istotne zagadnienie prawne. Jedynie zupełnie wyjątkowo dopuszczalna jest kontrola mająca charakter indywidualny, koncentrująca się na procesie wykładni i stosowania prawa w sprawie, w której nastąpiła. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 marca 2016 r. zajął stanowisko, iż jeżeli niezgodność przepisu z

Konstytucją jest w związku z rozpoznawaną sprawą oczywista i ocena taka ma dodatkowe poparcie w wyroku Trybunału Konstytucyjnego, który stwierdził uprzednio niezgodność z Konstytucją przepisu o takim samym brzmieniu, jak zawarty w obowiązującej ustawie, to sąd może nie zastosować tego przepisu w rozpoznawanej sprawie ze względu na jego niezgodność z Konstytucją (V CSK 377/15, LEX nr 2025769). W wyroku z dnia 17 marca 2016 r. Sąd Najwyższy przyjął, że istnieje możliwość samodzielnego dokonania przez sąd oceny zgodności przepisów ustawowych z Konstytucją na użytek rozpoznawanej sprawy, co staje się obowiązkiem Sądu Najwyższego w przypadku, gdy przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu odpowiednie pytanie prawne, lecz nie doszło do jego rozstrzygnięcia (III KRS 42/12, LEX nr 2288953). W rozpoznawanej sprawie żadna z wyżej wskazanych okoliczności nie miała miejsca.

Nie znajdując podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.